

עד אחד לחיוב שבועה

מוכחשת על ידי עד אחד יוצרת דררא דממונא שמחייב שבועה. וכן משמע בפשטות מהטור והשו"ע (ח"מ ריש סימן פ"ז). וז"ל הטור, שכלל שבועת עד אחד עם מודה במקצת:

התובע מחבירו ממון או חפץ שהיה יכול להחזיק בו כפי מה שביארתי למעלה אם הוא מודה במקצת או כופר בכל וע"א מכחישו חייב לישבע מן התורה אפילו אינו יודע שחייב לו אלא ע"פ העד כמו שפירשתי לעיל, אבל הכופר בכל ואין עד מכחישו פטור מה"ת בלא שבועה.

אולם בר"י מיגאש שבועות (דף מ ע"א) כתב שאינו דומה המחייב בשבועת מודה במקצת לשבועת עד אחד:

ולית לן שבועה מן התורה דהויא מחמת טענה וכפירה אלא מודה במקצת בלחוד דחיובא מחמת כפירה והודאה היא אבל שבועת עד אחד אע"ג דכי משתבע אכפירה הוא דמשתבע אפילו הכי חיובה לאו מחמת הודאה וכפירה היא כי היכי דנבעי בה טענה שתי כסף אלא חיובה מחמת עד אחד.¹

ברור מדעת הר"י מיגאש שחיוב שבועה על ידי עד אחד אינו מחמת דררא דממונא אלא משום הנאמנות שהתורה נתנה לעד אחד לגבי חיוב שבועה.

א

בגמרא שבועות (דף מ ע"א) שנינו בברייתא: לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ותניא כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה. **פשטות** הדברים היא שהתורה האמינה עד אחד לחיוב שבועה כפי שהאמינה עד אחד באיסורין, סוטה ועגלה ערופה. במסכת בבא מציעא (דף ד ע"א) רוצה הגמרא ללמוד מהודאת פיו ועד אחד, את דינא דר' חייא קמייתא שעדים שמעידים על חיוב במקצת מחייבים את הנתבע שבועת מודה במקצת. הגמרא אומרת שהצד השווה בהודאת פיו ועד אחד הוא "שעל ידי טענה וכפירה הם באין", וכתבו התוספות שם ד"ה הצד השווה:

וא"ת כופר הכל יוכיח שע"י טענה וכפירה פטור ויש לומר דבהצד השווה שבהן יש טענה חשובה דכשמודה מקצת או עד מכחישו נראה דמשקר ולכך יש שבועה.

לפי סוגיה זו שמשווה מודה במקצת לעד אחד, אפשר להבין את שבועת עד אחד באופן אחר. לא כפי שמשמע בגמרא בשבועות שיש נאמנות לעד אחד לשבועה, אלא שכמו שבועת מודה במקצת שבה עצם ההודאה יוצרת את חיוב השבועה, גם כאן העובדה שטענת הנתבע

1 אגב כך נלמד מכאן שחקירתנו אינה תלויה במחלוקת הראשונים אם לשבועת עד אחד יש צורך בטענת ברי, דכאן אנו רואים שאע"פ שדעת הר"י מיגאש היא שאין חובת שבועת עד אחד בגלל דררא דממונא מחמת הודאה וכפירה, ס"ל שבעינן טענת ברי לתביעת שבועה (וכן הביאו הרא"ש שבועות פ"ו סימן ה'). טענת ברי נחוצה לתביעת שבועה אף שלא

היא יוצרת את הדררא דממונא. בדומה לכך אפשר שאין צורך בטענת ברי בעד אחד ואע"כ ניתן לומר שהכחשתו של הנתבע או הכחשת התביעה היא הגורמת לדררא דממונא המחייב שבועה. ומה שבלשון הגמרא בב"מ כתוב "שעל ידי טענה וכפירה הן באין" דחה הרא"ש ראייה זו: "דטענה וכפירה פרש"י שזה תובע וזה כופר ואפי' בטענת שמה".

הרמב"ם (הלכות עדות פרק ה' הלכות ב-ג)

מחלק בין כל מקום שבו האמינה תורה

עד אחד ובין עד אחד לחיוב שבועה:

בשני מקומות האמינה תורה עד אחד, בסוטה שלא תשתה מי מרים ובעגלה ערופה שלא תערף כמו שביארנו, וכן מדבריהן בעדות אשה שיעיד לה שמת בעלה. וכל מקום שעד אחד מועיל אשה ופסול כמו כן מעידים, חוץ מעד אחד של שבועה שאין מחייבין שבועה אלא בעדות כשר הראוי להצטרף עם אחר ויתחייב זה הנשבע ממון על פיו.

ועיין שם בכסף משנה שכתב שאינו יודע מנין הוציא רבנו דין זה שעד אחד לשבועה צריך להיות עד כשר ולא כמו עד אחד בסוטה ובעגלה ערופה. וכתב "אם לא מדאמינן לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה משמע דראוי לעדות עון וחטאת בצירוף אחר עסקינן". ומכך שלא כלל הרמב"ם עד אחד עם שאר המקומות שהתורה האמינה לעד אחד, נראה לומר שלדעת הרמב"ם אין נאמנות מיוחדת של עד אחד לשבועה, אלא דינו ככל עד אחד של ממון שאינו נאמן, אלא שעדותו יוצרת דררא דממונא המחייב שבועה.

ב

בדוך זו אפשר להבין את מחלוקת רבי יוסי ורבי במשנה (מכות דף ו ע"א) בדין נמצא אחד מהם קרוב או פסול: "אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות", ובתוספות שם הסבירו את שיטת רבי יוסי וז"ל בד"ה רבי יוסי:

פירש ר"י דבדיני נפשות שייך שפיר למילף משנים דעדותן בטלה משום דמה שנים כי

נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה לגמרי ומעתה אינה מועלת לכלום הלכך בשלשה נמי כולם בטלים לגמרי אבל בדיני ממונות דבשנים נמי כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול השני אינו בטל לגמרי דחייב לו שבועה לכך [שלשה] נמי נמצא אחד מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר עדים. **וכתב** על זה הנודע ביהודה (מהדו"ת חאה"ע סימן ע"ו): "והנה פירשו לנו יפה טעמיה דר"י אבל לא ביארו לנו טעמיה דרבי דסובר דגם בד"מ הדין כן ומה טעם יש בדבר שהרי גם בשנים מתקיים השני לחייב שבועה". ועיי"ש שמתקשה בדברי הריטב"א (מכות שם), שאליבא דרבי, כיון שבטלה כל העדות, אין העד האחד מחייב שבועה. ועיין באחיעזר (חאה"ע סימן כה אות יד) שמביא את תמיהת הנודע ביהודה הנ"ל בטעמו של רבי, ומוסיף:

ולוא דברי רבותינו הקדושים הייתי אומר דטעם דר"י דס"ל דההיקש דשלשה לשנים דנמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותם בטילה היינו שנתבטל צירוף העדים דד"נ בעי צירוף דעדות מיוחדת בראי' פסולה אפילו באחד רואה מחלון זה...

וכיון שנצטרפו הכשרים לקרוב ופסול בטל צירוף העדים ומה שנים שנמצא קא"פ לא הועיל להצטרף כן שלשה בטל הצירוף וכ"ז בד"נ דבעי צירוף אבל בד"מ דלא בעי צירוף כלל דהא קיי"ל כריב"ק דאפילו עדות מיוחדת של שני מעשים מיוחדים שלא נצטרפו כלל לא בראי' ולא בהגדה...

ולא עוד דלענין דין זה ל"ש לומר מה שנים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו בטילה, דהא גם עד אחד ראוי לצירוף לכשיבוא עד אחר מתביעה אחרת וע"כ בד"מ

כבי תרי". ועיין בנימוקי יוסף ריש ב"מ בשם הרנב"ר לענין עד המסייע המחייב שבועה שהשווה את עד המסייע למקרים שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים. ופשוט דס"ל דיש נאמנות מיוחדת של עד אחד לענין שבועה.

ועל כן כל מי שמזכירים את הכלל כל מקום שהאמינה תורה עד אחד בקשר לעד אחד לשבועה, בהכרח ס"ל דיש נאמנות מיוחדת של עד אחד לשבועה. בענין זה, אם נאמר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים לגבי שבועה, נחלקו גם הט"ז והש"ך. כתב הט"ז (חו"מ סימן פ"ז סעיף ו):

מעשה בא לידי באחד שהיה לו עד המסייע ונפטר משבועה, אח"כ בא עד אחד להכחיש העד הראשון המסייע. פסקתי שאין יכול לבטל פטור הראשון, וראיה מדעולא דאמר כל מקום דהאמינה תורה עד אחד ה"ל כי תרי וכמ"ש בא"ע סימן י"ז לענין עדות אשה באם התירו ע"פ עד חד.

מה שהביא ראה מאבן העזר, זה שלא כמ"ש הנימוקי יוסף בריש פרק האשה רבה בשם הריטב"א (והובא בש"ך יו"ד סימן קכ"ז ס"ק י"ד), דדוקא בעדות אשה שהיא דבר שבערוה ובעיני שנים, לכן במקום שהאמינו עד אחד הרי הוא כשנים, אבל באיסור בעלמא דסגי בחד, ראשון נאמן כחד, ואם בא אחד יכול להכחישו. אולם הש"ך מביא שהמהרי"ק חולק, וכן פסק המחבר ביו"ד סימן א' סעיף יד שגם באיסורין העד הרי הוא כשנים. ולפי הט"ז נראה שעד המסייע לא נאמר אלא בשבועת מודה במקצת ושבועת השומרים ולא בשבועת עד אחד כיון שהאחד נאמן כשנים.

שנמצא אחד מהם קרוב או פסול נהי שנתבטל הצירוף, אבל העדות לא נתבטלה ורבי ס"ל דפסול דנמצא אחד מהם קרוב או פסול הוא פסול בעצם וכאלו כל העדים פסולים או קרובים ולהכי גם בד"מ וגם לשבועה עדותם בטלה כאלו הם כולם פסולים או קרובים.

לפי מה שנדון לעיל אם גדר שבועת עד אחד הוא נאמנות מיוחדת לגבי שבועה או רק גורם לדררא המחייב שבועה, אפשר לומר דבזה גופא חולקים רבי יוסי ורבי. רבי יוסי סובר דלעד אחד יש נאמנות לשבועה, וממילא בשנים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול העד הנשאר מחייב שבועה אע"פ שאינו מחייב ממון, ולא אכפת לן במה דנמצא אחד מהם קרוב או פסול, שהרי תתקיים העדות בשאר. רבי סובר דאין נאמנות מיוחדת לשבועה, אלא שעל ידי עדות העד נוצר דררא המחייב שבועה, ולכן בשנים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול נתבטלה העדות לגמרי ואין עוד נאמנות, אף אם נאמר שהעד הנשאר מחייב שבועה משום הדררא דממונא.

לעומת זאת הר"ן במסכת שבועות (דף מז ע"א, כט ע"א באלפס) כתב:

כל מקום ששנים מחייבים אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה וכיון שיש לו לנאמנות לענין שבועה כשנים לענין ממון יש לבעל הדין לשלם או לישבע להכחיש העד אבל כל שלא הכחישו לא מצי למימר דידי חטפי לענין שבועה כי היכי דלא מצי למימר הכי בשנים לענין ממון.

משמע שלעד אחד יש נאמנות מן התורה לגבי שבועה, וכן פשטות לשון הגמרא בסנהדרין (דף כג ע"א): "עדו למאי אילימא לממון רחמנא פסליה אי לשבועה הימניה מהימן

פוטר, ואילו המהר"ם סובר שעד המסייע פוטר. וכתב המהר"ם שזה נלמד ממה דעד אחד קם לשבועה ולא מעטיה קרא בין לחיוב ובין לפטור. לשיטתו יש נאמנות של עד אחד לגבי שבועה, ולא רק שעד אחד גורם לדררא דממונא. יסוד המחלוקת ביניהם הוא בשאלה האם בשבועת עד אחד האמינה תורה עד אחד כשנים, או שעד אחד רק מעורר דררא דממונא המחייב שבועה אבל עד המסייע אינו מסלק את הספק.

לפי זה ברור שלשיטת הרמב"ן נופלות ראיות המהר"ם. הראיה הראשונה היא דמאחר ונלמד דעד אחד קם לשבועה משמע דלא מעטיה הכתוב בין לחיוב שבועה ובין להיפטר מן השבועה. לראיה זו יש מקום אם נאמר שהתורה נתנה נאמנות לעד אחד לשבועה, אבל אם נאמר שאין לו נאמנות לשבועה אלא דחיוב השבועה נוצר על ידי דררא המחייב שבועה כנ"ל, אין ללמוד מחיוב שבועה שנוצר על ידי רגליים לדבר, לפטור משבועה כשעד אחד מסייע.

הראיה השנייה שהביא המהר"ם מרוטנבורק היא:

ועוד ק"ו הוא איזה כח מרובה כח המוחזק או כח שאין מוחזק הוי אומר כח המוחזק. א"כ ק"ו הוא מה כשהעד מסייע למי שאין מוחזק זוקק את המוחזק לישבע, כשהעד מסייע למוחזק כל שכן שיפטרנו מן השבועה.

לפי מה שאמרנו בדעת הרמב"ן, העד אינו נאמן לשבועה אלא יוצר ספק המחייב שבועה, וממילא יש לחלק ולומר שהעד רק מחייב אבל אינו פוטר משבועה.

הט"ז לא כתב שהמעשה שהביא נדון בתרומת הדשן (סימן של"ד), והוא פוטר משבועה מטעם דאפילו אם נצרף את העד לחיוב שבועה של השומר, אכתי אין כאן יותר מחיוב שבועה, והרי יש עד המסייע שפוטר משבועה. אולם הש"ך בחו"מ (סימן פ"ז ס"ק ט"ו) חולק על תרומת הדשן וסובר שאוקי חד בהדי חד וסלק עדותן, וחייב שבועה דאורייתא משום שומרים או מודה במקצת. והא דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים, כתב הש"ך שזה רק היכא שהראשון נאמן כתרי כמו בסוטה שגלי לן קרא שעד אחד שאומר נטמאת נאמן כשנים, ולא גלי לן שעד שאומר שלא נטמאת נאמן כשנים. וכן בעגלה ערופה דהיודע מי הרגו נאמן.

ועיין בקצות החושן (סימן פ"ז ס"ק ח'), וכן בשב שמעתתא שמעתתא ו' סימן כ"א), שהש"ך סותר משנתו ביו"ד (סימן קכ"ז ס"ק י"ד) שם הכריע שבעד אחד נאמן באיסורין נאמר הכלל כל מקום שעד אחד נאמן הרי הוא כשנים, ונאמן גם אם יבוא עד שיכחישו, אף שגם השני נאמן מן התורה כשנים. ומכל מקום הט"ז הולך בדרך הש"ך ביו"ד סימן קכ"ז הנ"ל. ולפי הט"ז צריך לומר שעד המסייע בשבועת עד אחד אינו פוטר משבועה, דעד אחד שחייב שבועה דינו כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים.

ג

בשתי הבנות אלו בשבועת עד אחד, אם זו עדות שגורמת ספק המחייב שבועה או שזו נאמנות גמורה לגבי שבועה, ניתן להסביר את המחלוקת בין המהר"ם מרוטנבורק לרמב"ן במלחמות בריש ב"מ (ע' רא"ש פ"א סימן ג') בענין עד המסייע. לדעת הרמב"ן עד המסייע אינו

במקצת היא על טענתו מה שאין כן בשבועת עד אחד שבה הוא נשבע להכחיש את העד ולא על טענתו. וכמבואר בסוגיית נסכא דרבי אבא (שבועות דף מז ע"א), דחייב לישבע דוקא לא חטפתי ולא יכול להישבע על טענתו שדידי חטפתי, ולכן כשטוען דידי חטפתי מתוך שאינו יכול לישבע משלם.

ועל פי זה צריך עיון בתשובת התוספות בבבא מציעא (דף ג ע"א ד"ה מפני מה) לשאלה מנין שכופר הכל פטור, וכתבו:

ואין לומר דילפינן מדאצטריך למכתב שעד אחד מחייבו שבועה ואי כופר הכל חייב מאי נפקא מיניה מעד אחד הא בלאו הכי חייב דהא איצטריך במקום שהוא אינו תובע כלום ואינו יודע והעד מעיד שהוא גנב או שאביו הלוח ל.

וקשה, הרי יש צורך בלימוד חיוב שבועה בעד אחד שיהיה נאמן בה להכחיש את העד, שאף אם כופר הכל חייב שבועה, עדיין לא למדנו לשבועה בעד אחד שנאמן בה להכחיש את העד, שהרי העד נאמן לממון כל זמן שלא הוכחש. בין עד אחד ובין שני עדים מחייבים ממון אלא שנגד עד אחד אפשר להישבע, מה שאין כן בשני עדים, וגם אם כופר הכל היה חייב שבועה מן התורה, לא מצאנו ילפותא שיהיה נאמן בשבועה להכחיש את העד.

בדרך זו אפשר לדחות את דברי המהר"ם רוטנבורק שמדמה עד שבא לפטור לעד שבא לחייב, ואם עד מחייב שבועה הוא גם יפטור, דאין להשוות ביניהם. בעד המחייב, הנתבע יכול להכחישו על ידי שבועה, והעד נאמן כל זמן שלא נשבעו נגדו, אבל בעד המסייע

ועוד ראיה מרבי חייא, דס"ל דעדים מחייבים שבועה על השאר מבינייהו דפיו ועד אחד, ואי ס"ד דע"א אינו פוטר משבועה הרי קשה מה לפיו ועד אחד דכשמחייבים אותו שבועה אין כיוצא בהם פוטר מאותה שבועה, שאם היה בא עד ומעיד כדברי הנתבע אינו פוטר משבועה. וכן פיו, כמו שהביא הרא"ש:

אם היה בא אחד ואמר אינו חייב כלום ואפילו שנים אומרים כן אינם פוטרים מן השבועה שחייב את עצמו. דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי. תאמר בעדים שאפילו אם נאמר שמחייבין שבועה ישנן בהכחשה.

ראיה זו גם כן נופלת, דגם אם נאמר שעד המסייע אינו פוטר מחיוב שבועת מודה במקצת ושבועת השומרים, אין כל סברא שעד שבא לסייע לתובע יחייב שבועה כשהוא מוכחש על ידי עד אחר, שהרי עד אחד בהכחשה אינו כלום. אלא שהעד לחיוב שבועה הוא אם נאמר דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים, וזה שייך לומר רק אם התורה נתנה נאמנות לעד אחד לענין שבועה. אך אם התורה לא נתנה נאמנות לענין שבועה אלא דחיוב שבועה נוצר על ידי הדררא דמונא, אם כן ודאי כשבאו ביחד הוי עד אחד בהכחשה ואין כאן עדות, ובאופן זה עד המסייע ודאי פוטר. לכן אפשר ללמוד עדים מפיו ועד אחד, ורק לאחר שחייבו שבועה בעד אחד אין עד המסייע פוטר לרמב"ן.

ד

אולם אפשר להבין בגדר שבועת עד אחד, שאינה שבועה על טענתו אלא שבועה להכחיש את העד. בזה יש שוני מהותי בין שבועת מודה במקצת לשבועת עד אחד, דשבועת מודה

שפוטר, הרי אי אפשר להכחיש אותו על ידי שבועה. הסבר זה, שהעד נאמן כל זמן שלא נשבעים נגדו, נמצא ברמב"ן בשם יש מפרשים בסוגיית נסכא דרבי אבא ובשיטת תר"י שם.

לכאורה, סברא זו, שהעד נאמן לממון כל זמן שלא נשבעו נגדו, היא סברת הריב"ם המובא בתוספות (בבא בתרא דף לד ע"א ד"ה הוי). בסוגיית נסכא דרבי אבא, הקשו התוספות מדוע לא יהיה נאמן לומר דידי חטפי בשבועה ובמיגו דאי בעי אמר לא חטפי. ותירץ ריב"ם:

דודאי הוי מיגו ולהכי פטרי רב ושמואל דנאמן בשבועה במיגו דאי בעי אמר לא חטפי ור' אבא סבר אע"ג דאית ליה מגו חייב דכיון דאיכא אחד המחייבו שבועה מן התורה כן הוא הדין שישבע להכחיש את העד או ישלם ואין מועיל לו מיגו ליפטר.

אמנם עיין בש"ך (ח"מ סימן ע"ה ס"ק מ') ובהגהות אמרי ברוך שנחלקו האם הרמב"ן סובר כסברת הריב"ם. לדעת הש"ך גם הרמב"ן סובר כריב"ם, ובאמרי ברוך כתב שהם חולקים, וסברת הרמב"ן היא משום שעד אחד כל זמן שלא נשבע נחשב כשנים.

ונראה דיש נפקא מינה בין ההסבר האחרון (שהעד נאמן לממון כל זמן שלא נשבע נגדו) ובין ההסברים הקודמים (שהעד יוצר דררא דממונא המחייב שבועה או שהעד נאמן לגבי חיוב שבועה), אחרי שהנתבע נשבע להכחיש את העד. האם אז יוכל העד לפסול את הנשבע? אם העד נאמן כל זמן שלא נשבעים נגדו, הרי כשנשבע נגדו עדותו בטלה לגמרי.

כך גם ניתן להסביר את מחלוקת הראשונים האם העד שנשבעים נגדו יכול לפסול את הנשבע. התוספות בבבא בתרא (דף לד ע"א ד"ה הוי) שאלו על נסכא דרבי אבא, שיהיה נאמן במיגו דאמר לא חטפי וכתבו: "וליא למימר נמי דהאי לא חשיב מיגו דלא הוה חציף למימר לא חטפי להכחיש את העד או משום שירא שלא יפסלוהו לעדות העד ובעל הנסכא". וזו שיטת רבנו יקר המובאת ברא"ש בפרק זה בורר (סנהדרין פ"ג סימן ח', ובטור סימן ל"ד):

בר ביתוס אסהידו ביה בי תרי חד אמר קמיה דידי אוזיף ברביתא וחד אמר לדידי אוזיף ברביתא. פסליה רבא לבר ביתוס. והא רבא הוא דאמר ליה בריבית פסול לעדות דהוה ליה רשע. רבא לטעמיה דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע. מכאן דקרק ה"ר יקר ז"ל שהנשבע להכחיש העד,² העד ואותו שנשבע לו מצטרפין לפוסלו. ולא הוה נוגע בדבר שכבר נשבע לו ונפטר ממנו כי היכי דחזינן הכא דמי שלוה הימנו ברבית מצטרף עם אחר לפוסלו אע"פ שגם הוא עשה עבירה.

לעומת זה בתשובה מהמיוחסות לרמב"ן (סימן ק"ט) ומובאת בבית יוסף שם אות ל"ח, חלק וכתב דכיון שהתורה האמינתו להכחיש את העד שוב אין אותו עד נאמן לפוסלו. וכך נזכרה דעה זו להלכה ברמ"א (סימן ל"ד סעיף כז) בשם יש חולקים. נראה שמחלוקת זו תלויה גם היא בהבנת שבועת עד אחד. אם השבועה היא להכחיש את העד, אזי התורה האמינה לשבועה נגד העד, ואין העד יכול להעיד ולפסול את הנשבע לאחר שהתורה האמינה לו. אבל אם העד

2 כן הגרסה על פי הטור סימן ל"ד וכן בשו"ע שם סעיף כז.

מחייב בירור על ידי שבועה, ואין השבועה להכחיש את העד, אזי אף אם נאמן בשבועה, העד עדיין יהיה נאמן לפסול את הנשבע.

ונראה שיש עוד הבדל בין מודה במקצת לשבועת עד אחד, דהנה נחלקו הראשונים אם אמרינן מיגו לאפטורי משבועה. דעת הר"י מיגאש, הר"ח והרמב"ם שלא אמרינן מיגו לאפטורי משבועה אלא לאפטורי מממונא. הסבר הדבר הוא שאמנם יש כמה דרכי בירור, אבל אחרי שהתורה חייבה שבועה, התורה קבעה את דרך הבירור ואי אפשר לקבוע בירור אחר כמו מיגו, ועל כן לא אמרינן מיגו לאפטורי משבועה. אולם הרמב"ן והרשב"א ועוד ראשונים סוברים שאומרים מיגו לאפטורי משבועה. לדעתם חיוב שבועה הוא חובת בירור שמוטלת על מודה במקצת לברר את טענתו, והוא אינו נאמן בלי בירור. לא כן בשבועת עד אחד, שס"ל לרשב"א ור"ן בריש פרק כל הנשבעין, שלא מועיל מיגו נגדה, וזה בתשובה לראיית הר"י מיגאש שלא אומרים מיגו לאפטורי משבועה דאם נאמר מיגו לאפטורי משבועה אם כן בכל שבועת עד אחד יש לו מיגו דפרעתו. וכתב על זה הרשב"א וד"ל: ומעד אחד ליכא ראייה דהתם עשאו רחמנא לעד אחד לגבי שבועה כשנים לגבי ממון דבכל מקום ששנים מחייבים אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה ובשנים בממון לא מפטר במיגו דמיגו במקום עדים לא אמרינן.

כלומר, עד אחד כל זמן שלא נשבעו נגדו נאמן כשנים, אלא שאפשר לברר על ידי שבועה דוקא ולכן מיגו לא מועיל.

אלא שלכאורה צריך להבין, הרי מיגו הוא בירור יותר טוב משבועה, שהרי נפסק בשו"ע חו"מ (סימן פ"ז סעיף ל) בשם בעל התרומות דאם אחרי שנשבע תפס התובע בלא עדים, נאמן התופס לומר שהנתבע נשבע לשקר במיגו של לא תפסתי. ולעומת זאת, אם הנתבע נפטר בבית דין במיגו, ודאי לא תועיל שוב תפיסה אפילו על ידי מיגו. ואם כן מהיכתי תיתי לומר שעד מחייב שבועה דוקא ולא מועיל מיגו לפטור משבועה?

הדברים מבוארים ברשב"א בסוגיית נסכא דרבי אבא (שיטה מקובצת בבא בתרא דף לד ע"א), דהנה יש יסוד נוסף בשבועה והוא יסוד של תשלומין וכן מביא הרשב"א בשם ריב"ם דשבועת עד אחד תשלומין ניהו ע"ש בלשוננו. משמע דרק שבועת עד אחד היא תשלומין אבל שבועת מודה במקצת אינה אלא בירור בלבד ולכן מועיל מיגו. ועל הא דבעד אחד נעשית השבועה כתשלומין, אפשר לומר שכיון שהעד מכיר בנתבע אם נשבע לשקר, זה מפסי דעתו של בעל הבית (ע' בבא מציעא דף לה ע"ב), מה שאין כן במודה במקצת שאין אחר שמכיר שנשבע לשקר ולכן אין השבועה אלא בירור.³